

KAMBOÇYA

**TEKSTİL, AYAKKABI VE SEYAHAT
ÜRÜNLERİ (GFT)
SEKTÖRÜ
PAZAR ARAŞTIRMASI RAPORU**

Tarih : 30 Nisan 2025

Raporu Hazırlayan: Punom Pen Ticaret Müşavirliği

SEKTÖR RAPORLARI FORMATI (MAL TİCARETİ)

1. Ülke Pazarında Tekstil, Ayakkabı ve Seyahat Ürünleri (GFT) Sektörü

1.1 İlgili Sektörde Üretim

Tekstil, Ayakkabı ve Seyahat Ürünleri (GFT) sektörü, son yirmi yılda Kamboçya'nın ekonomik başarılarına önemli katkılarda bulunmuştur. Siyasi istikrar, rekabetçi ücretler ve üretim maliyetleri, tercihlili ticaret erişimi ve elverişli yatırım ortamı, bu sektörün gelişmesine destek olmuştur. GFT sektörü, ülkenin ekonomik büyümesinde önemli rol oynayan bir faktördür.

Kamboçya GFT Sektörünü Geliştirme Stratejisi 2022-2027'ye göre, tekstil ürünleri 2009'dan bu yana endüstriyel ihracat payının %70'inin üzerinde kalırken, , bavul, sırt çantası, el çantası ve cüzdan gibi seyahat ürünleri ihracatı son birkaç yılda ABD pazarına önemli bir büyüme yaşamıştır. (Comittee, 2024)

GFT ürünleriyle ilgili faaliyet gösteren fabrika ve işletmelerin sayısı yıldan yıla artmaya devam etmektedir. 2020-2024 döneminde, GFT üreticisi firmalarının toplam sayısı 2020 yılındaki 1.192 sayısından 2024'te 1.555 firma sayısına ulaşmıştır.¹

Sektörün, 2024 yılında 918.000'den fazla işçiye istihdam yaratırken, 17 milyon civarında bir nüfusa sahip olan Kamboçya'da dolaylı olarak da 2,5 ila 3 milyon arası kişiye fayda sağladığı tahmin edilmektedir. Kadın işçiler, 2024 yılında sektördeki tüm çalışanların %75,6'sını oluşturmaktadır.

1.2 Ortalama Üretici Fiyatları

GFT sektöründeki ortalama üretici fiyatları, malzeme türüne, üretim ölçeğine ve marka pozisyonlamasına göre değişkenlik gösterebilmektedir. Bu sektördeki fiyatlar hakkında kapsamlı ve doğrudan erişilebilen veriler bulunmamaktadır. Bununla birlikte, fikir edinmek konusunda yardımcı olabilecek bazı veriler aşağıda sunulmaktadır:

Kumaş Fiyatları: Kamboçya'da kumaş fiyatları, kullanılan malzemenin türüne ve kalitesine bağlı olarak metrekare başına 1.50 \$ ile 5 \$ arasında değişebilmektedir (pamuk, polyester, ipek gibi kumaşlar).

Tekstil ürünleri: Basit hazır giyim üretiminde maliyetlerin birim başına 2 \$ ile 7 \$ arasında değişebildiği tahmin edilmektedir. Bu rakam tasarım, malzeme kalitesi ve sipariş miktarına göre farklılık gösterebilecektir.

Ayakkabı: Kitlesel üretim yapılan ayakkabılar (örneğin sandaletler, basit ayakkabılar) üretim maliyetleri, kullanılan malzemelere (sentetik, kauçuk, deri) ve işçilik maliyetlerine bağlı olarak değişebilmekle birlikte, bir çift başına 3 \$ ile 10 \$ arasında olabilmektedir. Daha yüksek kaliteli veya

¹ Bu sayıya ihracata yönelik taşeron fabrikalar ile çamaşır yıkama, nakış, boyama, dikiş, paketleme vb. gibi ihracata yönelik fabrikaların üretimini destekleyen işletmeler dahildir.

markalı ayakkabılar için üretim maliyetleri, marka itibarı ve tasarım gibi nedenlerle 15 \$ ile 30 \$ arasında değişebilmektedir.

Seyahat Ürünleri: Temel seyahat çantaları veya bagaj üretim maliyetleri (örneğin kabin boyu çantalar veya spor çantalar) için üretim maliyetleri 5 \$ ile 20 \$ arasında değişebilirken, kullanılan malzeme (naylon, polyester, deri vb.) maliyete etki etmektedir. Daha dayanıklı ve lüks seyahat ürünleri (örneğin deri valizler) için üretim maliyetleri ise çok daha yüksek olabilmektedir.

İşçilik Maliyetleri: Kamboçya'nın işçilik maliyetleri, Güneydoğu Asya'nın diğer ülkelerine kıyasla düşüktür bu da üretim maliyetlerine etki etmektedir. 2025 yılı itibarıyla, tekstil işçilerinin aylık asgari maaşı yaklaşık 190 \$ ile 200 \$ arasındadır. Bu durum iş gücü yoğun ürünlerde üretim maliyetlerini etkilemektedir.

1.3 İlgili Sektörde Üretici Yerli Firmalara ve Üretici Birlikleri/Derneklerine İlişkin Bilgiler

Kamboçya'da GFT sektöründe birçok yerli üretici ve ilgili sektör dernekleri bulunmaktadır.

Kamboçya Tekstil, Konfeksiyon, Ayakkabı ve Seyahat Ürünleri Birliği (TAFTAC): Kamboçya'daki GFT sektörünü temsil eden en kapsamlı ve etkili dernektir. Üyeleri arasında tekstil, ayakkabı ve seyahat ürünleri üreticileri, ihracatçılar ve tedarik zinciri paydaşları bulunmaktadır.

Kamboçya Tekstil ve Hazır Giyim Üreticileri Birliği (CTAMA): Kamboçya'nın tekstil ve hazır giyim sektöründeki en önemli işçi ve işveren temsil kuruluşlarından biridir. Üyeleri arasında üreticiler, tekstil fabrikaları ve sektör tedarikçileri bulunmaktadır. Amacı, Kamboçya'da tekstil üretimini teşvik etmek, sektördeki işçi haklarını savunmak ve sürdürülebilirlik ilkelerini geliştirmektir.

Kamboçya Ayakkabı Birliği (CFA): Kamboçya'da ayakkabı üretiminde faaliyet gösteren firmaların temsilcisidir. Bu dernek, sektörün gelişimini desteklemek, üyelerinin ticaretini ve üretimini iyileştirmek için çalışmaktadır. Ayakkabı sektörünün yerel ve uluslararası pazarda daha rekabetçi hale gelmesine yardımcı olmayı hedeflemektedir.

Kamboçya Deri ve Ayakkabı Sanayi Birliği (CLFIA): Deri ve ayakkabı sektöründe faaliyet gösteren firmaların birliğidir. Dernek, üyelerinin ulusal ve uluslararası pazarlara daha iyi hizmet vermesini sağlamaktadır.

Better Factories Cambodia (BFC): Kamboçya'daki tekstil ve giyim endüstrisindeki fabrikaların iş gücü koşullarını iyileştirmeyi amaçlayan bir programdır. Bu program, üretim süreçlerinde sürdürülebilirlik ve işçi hakları konusunda denetimler yapmaktadır.

EuroCham Cambodia: Avrupa ve Kamboçya arasında ticaretin artırılması için çalışmaktadır. Tekstil, ayakkabı ve seyahat ürünleri sektöründe de aktif bir rol oynamaktadır.

GIZ (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit): Kamboçya'da sürdürülebilir iş gücü ve endüstriyel gelişim projelerinde destek sağlayan bir Alman kuruluşudur. Tekstil ve giyim sektörlerine yönelik projeler geliştirmektedir.

1.4 GFT Sektöründe Perakende ve Toptan Satışlara İlişkin Bilgi

Kamboçya'daki toptancılar, hem yerel mağazalar hem de uluslararası perakendeciler için ürün temin etmektedir. Özellikle tekstil ve ayakkabı sektöründe, ÇHC, Vietnam ve Tayland gibi komşu ülkelerden yoğun ithalat yapılmaktadır. Kamboçya, bu ürünlerin üretim merkezi haline gelmiş olup, hem yerel pazara hem de dışa yönelik büyük bir tedarik zincirine sahiptir. Küçük ve orta ölçekli üreticiler, büyük tedarik zincirlerine dahil olabilmek için genellikle toptancılara bağımlıdır.

Kamboçya'nın tekstil sanayiinin büyük bir kısmı, dış ticarete yönelik üretim yapmaktadır. Kamboçya, dünya çapında ayakkabı üreticileri için de önemli bir tedarikçidir. Ülke, düşük iş gücü maliyetleri nedeniyle büyük markalar için ayakkabı üretimi yapmaktadır. Bu ayakkabılar, yerel toptancılar ve distribütörler aracılığıyla uluslararası pazarlara gönderilmektedir. Seyahat çantaları ve aksesuarları gibi ürünler, artan turizm ve iç pazar talebiyle birlikte Kamboçya'nın toptan satış pazarında önemli bir yer tutmaktadır.

Yerel alışveriş merkezleri, toptan satışlardan gelen ürünlerin dağıtımında önemli bir kanal rolü oynamaktadır. Bu merkezler, markalı ve yerli ürünleri perakende olarak satışa sunmaktadır.

Kamboçya'da e-ticaret sektörü gelişmekte olup, toptan satışlar bu platformlar üzerinden de yapılmaktadır. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler, e-ticaret platformları aracılığıyla büyük tedarikçilere ürün temin etmektedir.

Kamboçya'daki perakende sektörü hızla büyüyen bir alan olmuştur. Ülkedeki perakende satışlar genellikle büyük alışveriş merkezleri, uluslararası markaların mağazaları ve yerel küçük perakende dükkanları aracılığıyla gerçekleşmektedir. GFT sektörünün ürünleri Phnom Penh'deki büyük alışveriş merkezlerinde alıcı bulmaktadır. Online perakende sektörü de hızla büyümektedir. Kamboçya'da yerel pazarlarda, özellikle kırsal bölgelerde, daha ucuz yerli üretim ürünlerinin satışları yaygındır. Ancak, büyük şehirlerde daha yüksek fiyatlı markalı ürünler de tercih edilmektedir.

2. Ülkenin Sektörde Dış Ticareti

2.1 GFT Sektöründe Ülkenin En Fazla İthalat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

	Ülke Adı	İthalat Değeri (bin \$)	Oran (%) (İthalat Değeri/Toplam İthalat)
1	ÇHC	386069	%59,76
2	Vietnam	172165	%26,64
3	Güney Kore	16650	%2,57
4	Tayland	14801	%2,29
5	Japonya	14319	%2,21
6	Hong Kong	9737	%1,5
7	Tayvan	7616	%1,17
8	Malezya	7163	%1,1
9	Bangladeş	3142	%0,48
10	Endonezya	2174	%0,33
	Türkiye	1098	%0,16
	Toplam	646030	

*Kaynak: Trademap

2.2 GFT Sektöründe Ülkenin En Fazla İhracat Gerçekleştirdiği İlk 10 Ülke

	Ülke Adı	İhracat Değeri (\$)	Oran (%) (İhracat Değeri/Toplam İhracat)
1	ABD	5245092	%39,93
2	Japonya	1109170	%8,13
3	İspanya	987618	%7,24
4	Kanada	955803	%7,01
5	Birleşik Krallık	858472	%6,29
6	Almanya	807629	%5,92
7	Hollanda	688753	%5,05
8	ÇHC	314261	%2,30
9	Belçika	305592	%2,24
10	Fransa	300188	%2,20
	Türkiye	37177	%0,27
	Toplam	13634563	

*Kaynak: Trademap

2.3 Ülkenin İkili Tarife Bazında En Fazla İthalat Yaptığı Ürünler (10 ürün)

HS Kodu	Ürün Adı	Ocak - Aralık				
		2023		2024		Değişim
		Değer	Pay	Değer	Pay	
	Toplam:	24,183,043	100.0 %	28,545,351	100.0 %	%
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler; mineral mumlar.	3,388,241	14.0%	3,847,859	13.5%	13.6 %
60	Örme veya tığ işi kumaşlar.	2,597,390	10.7%	3,081,090	10.8%	18.6 %
84	Nükleer reaktörler, kazanlar, makineler ve mekanik cihazlar; bunların parçaları.	1,306,606	5.4%	1,732,792	6.1%	32.6 %
87	Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parçaları ve aksesuarları.	1,338,509	5.5%	1,717,321	6.0%	28.3 %
85	Elektrikli makine ve ekipmanlar ve bunların parçaları; ses kayıt cihazları ve çoğaltıcıları,	1,576,626	6.5%	1,950,754	6.8%	23.7 %

	televizyon görüntü ve ses kayıt cihazları ve çoğaltıcıları ve bu tür maddelerin parçaları ve aksesuarları.					
55	İnsan yapımı elyaf.	1,098,843	4.5%	1,349,067	4.7%	22.8 %
39	Plastikler ve bunlardan mamuller.	1,071,541	4.4%	1,312,836	4.6%	22.5 %
73	Demir veya çelikten mamuller.	529,054	2.2%	780,330	2.7%	47.5 %
76	Alüminyum ve bunlardan mamuller.	615,172	2.5%	787,033	2.8%	27.9 %
72	Demir ve çelik.	372,467	1.5%	631,634	2.2%	69.6 %

2.4 Ülkenin İkili Tarife Bazında En Fazla İhracat Yaptığı Ürünler (10 ürün)

HS Kodu	Ürün Adı	Ocak - Aralık				
		2023		2024		Değişim
		Değer	Pay	Değer	Pay	
	Toplam:	22,644,989	100.0 %	26,196,599	100.0 %	15.7 %
61	Örme veya tığ işi giyim eşyaları ve giyim aksesuarları.	5,478,550	24.2%	6,638,841	25.3%	21.2 %
62	Örme veya tığ işi olmayan giyim eşyaları ve giyim aksesuarları.	2,390,229	10.6%	3,153,248	12.0%	31.9 %
10	Tahıllar.	1,748,188	7.7%	1,940,891	7.4%	11.0 %
40	Kauçuk ve kauçuktan mamul ürünler.	918,895	4.1%	1,505,404	5.7%	63.8 %
42	Deri ürünler; eyer ve koşum takımları; seyahat eşyaları, çantalar ve benzeri kaplar; hayvan bağırsağından mamul ürünler (ipek böceği bağırsağı hariç).	1,707,626	7.5%	2,055,436	7.8%	20.4 %
64	Ayakkabılar, tozluklar ve benzerleri; bu tür ürünlerin parçaları.	1,365,465	6.0%	1,680,763	6.4%	23.1 %
85	Elektrikli makine ve cihazlar ve bunların parçaları; ses	3,129,907	13.8%	1,880,291	7.2%	- 39.9%

	kayıt cihazları ve çoğaltıcıları, televizyon görüntü ve ses kayıt cihazları ve çoğaltıcıları ve bu tür ürünlerin parçaları ve aksesuarları.					
94	Mobilya; yatak takımları, şilteler, şilte destekleri, yastıklar ve benzeri doldurulmuş mobilyalar; başka yerde belirtilmeyen veya dahil edilmeyen lambalar ve aydınlatma armatürleri; ışıklı tabelalar, ışıklı isim levhaları ve benzerleri; prefabrik yapılar.	889,624	3.9%	1,169,542	4.5%	31.5 %
07	Yenilebilir sebzeler ve bazı kök ve yumrular.	666,434	2.9%	692,593	2.6%	3.9%
87	Demiryolu veya tramvay araçları dışındaki taşıtlar ve bunların aksam, parça ve aksesuarları.	561,983	2.5%	519,137	2.0%	-7.6%

3. Sektörde Ülkemizden İhracat (Değer ve Miktar)

Kamboçya ile ülkemiz arasındaki ikili ticaret halihazırda hem miktar olarak hem de ticareti yapılan ürünler açısından çok kısıtlıdır. GFT sektöründe Kamboçya'dan ithalatımız bulunmakla birlikte, Kamboçya'ya ihracatımız yok denecek kadar az düzeydedir. Fakat bu raporun her aşamasında ifade edildiği üzere, ihracatımızın artırılmasında büyük potansiyel görülmektedir.

Türkiye ile Kamboçya arasındaki ticari ilişkiler son yıllarda önemli gelişmeler göstermiştir. Ülkemizin ikili ticaret verileri uyarınca 2023 yılında ikili ticaret hacmi 237,9 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiş, bu rakam 2024 yılında 329,3 milyon ABD dolarına ulaşmıştır. Ancak, ticaret dengesi Türkiye aleyhine seyretmektedir; 2023 yılında 186,5 milyon ABD doları olan açık, 2024 yılında 285,6 milyon ABD doları olarak kaydedilmiştir. Türkiye'nin Kamboçya'dan ithalatına baktığımızda ticaret açığımızın en temel sebebinin tekstil ürünleri, ayakkabı ve hazır giyim ithalatımızdan kaynaklı olduğu görülmektedir. Kamboçya'nın düşük maliyetli üretimi, bu ürünlerin Türkiye pazarında uygun fiyatlı seçenekler olarak yer bulmasını sağlamaktadır. Bu açığın hazır giyim sektörünün tamamlayıcısı olan GFT sektöründe Kamboçya'ya yönelik yapılabilecek ihracatla bir miktar kapatılabileceği düşünülmektedir (ağırlıklı olarak ÇHC'den ithal edilen ara malı ihtiyacı nedeniyle).

Bu çerçevede, aşağıda iki ülke arasındaki ikili ticarete konu ürünler ile ilgili bilgi sunulmaktadır:

3.1 Kamboçya'dan Türkiye'ye İhracat (1.000 \$)

	Tarife Pozisyonu (2 Basamaklı)	Ürün adı	2022 Yılı (bin \$)	2023 Yılı (bin \$)	2024 Yılı (bin \$)
1	61	Örme veya tığ işi giyim eşyaları ve giyim aksesuarları.	13,449	13,296	20,990
2	64	Ayakkabılar, tozluklar ve benzerleri; bu tür makalelerin bazı bölümleri.	8,657	9,961	11,548
3	62	Örme veya tığ işi olmayan giyim eşyası ve giyim aksesuarları.	1,959	2,122	4,177
4	84	Nükleer reaktörler, kazanlar, makineler ve mekanik cihazlar; bunların parçaları.	1,037	2,283	3,525
5	96	Çeşitli üretilmiş ürünler.	0	0	1,560
6	18	Kakao ve kakao preparatları.	0	0	269
7	49	Basılı kitaplar, gazeteler, resimler ve basım endüstrisinin diğer ürünleri; el yazmaları, daktilo metinleri ve planlar.	657	61	118
8	42	Deri eşyalar; saraçlık ve koşum takımı; seyahat eşyaları, el çantaları ve benzeri kaplar; Hayvan bağırsağından eşya (ipek böceği bağırsağı hariç).	191	960	370
9	19	Tahıl, un, nişasta veya sütten elde edilen müstahzarlar; pastacılık ürünleri.	0	0	0
10	3	Balıklar ve kabuklular, yumuşakçalar ve diğer suda yaşayan omurgasızlar.	0	0	0

Kaynak: Kamboçya Gümrük ve Gelirler Genel Müdürlüğü
(<https://stats.customs.gov.kh/en/data-search>)

3.2 Türkiye’den Kamboçya’ya İhracat (1.000 \$)

	Tarife Pozisyonu (2 Basamaklı)	Ürün adı	2022 Yılı (bin \$)	2023 Yılı (bin \$)	2024 Yılı (bin \$)
1	52	Pamuk	2,329	2,909	3,611
2	55	İnsan yapımı kesikli lifler.	4,083	2,687	3,154
3	17	Şekerler ve şekerlemeler.	669	1,249	1,173
4	87	Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları.	933	416	3,198
5	25	Tuz; sülfür; topraklar ve taş; sıva malzemeleri, kireç ve çimento.	1,102	863	916
6	39	Plastikler ve bunlardan eşyalar.	42	260	136
7	4	Süt ürünleri; kuş yumurtaları; doğal bal; Tarifinin başka yerinde belirtilmeyen veya yer almayan yenilebilir hayvansal menşeli ürünler.	0	38	225
8	11	Değirmencilik sektörünün ürünleri; malt; nişastalar; inülin; buğday gluteni.	159	0	59
9	19	Tahıl, un, nişasta veya sütten elde edilen müstahzarlar; pastacılık ürünleri.	398	28	628
10	31	Gübreler.	0	98	98

Kaynak: Kamboçya Gümrük ve Gelirler Genel Müdürlüğü
(<https://stats.customs.gov.kh/en/data-search>)

4. Sektörde İhracat Yoluyla Pazara Giriş

4.1 Sektör İçin Hedef Bölgeler/Şehirler/Eyaletler

Kamboçya'da GFT sektörü, ülkenin ekonomik büyümesinde önemli bir rol oynamaktadır. 2024 yılında, bu sektör 13,92 milyar ABD doları değerinde ihracat gerçekleştirmiştir. Bu başarı, belirli bölgelerdeki üretim merkezlerinin yoğunlaşmasıyla sağlanmıştır.

Phnom Penh: Kamboçya'nın başkenti olan Phnom Penh, GFT sektörünün merkezlerinden biridir. Şehir, birçok tekstil ve ayakkabı fabrikasına ev sahipliği yapmaktadır. Bu fabrikalar, hem iç pazara hem de ihracata yönelik üretim yapmaktadır.

Kampong Speu Eyaleti: Phnom Penh'in batısında yer alan Kampong Speu, son yıllarda GFT üretimi açısından önemli bir bölge haline gelmiştir. Bölgedeki sanayi bölgeleri ve uygun iş gücü, yatırımcılar için cazip fırsatlar sunmaktadır.

Kandal Eyaleti: Phnom Penh'e komşu olan Kandal Eyaleti, GFT sektöründe büyüyen bir diğer bölgedir. Uygun lojistik altyapısı ve iş gücü, bu bölgeyi yatırımcılar için çekici kılmaktadır.

Banteay Meanchey Eyaleti (Poipet): Tayland sınırına yakın olan Banteay Meanchey, özellikle Poipet şehrinin stratejik konumu sayesinde GFT sektöründe önemli bir merkez haline gelmiştir. Bölgedeki özel ekonomik bölgeler, yatırımcılar için çeşitli avantajlar sunmaktadır.

Preah Sihanouk Eyaleti (Sihanoukville): Kamboçya'nın güneybatısında yer alan Preah Sihanouk, derin su limanı ve sanayi bölgeleri ile GFT sektöründe önemli bir rol oynamaktadır. Bölgedeki altyapı, ihracat odaklı üretim için elverişli bir ortam sağlamaktadır.

Özet olarak Kamboçya'da GFT ürünleri sektöründe yatırım yapmayı düşünenler ve ticari ortaklık kurmak isteyecek firmalarımız için Phnom Penh, Kampong Speu, Kandal, Banteay Meanchey ve Preah Sihanouk bölgeleri, mevcut sanayi altyapısı, iş gücü ve lojistik avantajlarıyla öne çıkmaktadır.

4.2 Sektörde Önde Gelen Firmalar ve Pazarın Yapısı

Kamboçya'da GFT sektöründe faaliyet gösteren bazı önde gelen firmalar şunlardır:

- Jungkwang Evergreen Garment Co Ltd: Phnom Penh'de bulunan bu firma, Trapeang Thleung 4 köyünde bir konfeksiyon fabrikası işletmektedir ve 2.610 kişiyi istihdam etmektedir.
- Funday Garment Co Ltd: Kandal eyaletinin Ang Snuol I köyünde bir fabrika kurarak 2.047 kişiye iş imkânı sağlamaktadır.
- Hanwangda Bags Factory (Cambodia) Co Ltd: Kampong Speu eyaletinin Phnom Sruoch ilçesinde faaliyet gösteren bu firma, 2.135 kişiyi istihdam etmektedir.
- Bright Lucky Enterprise (Cambodia) Co Ltd: Phnom Penh'de Ang Takov köyünde bulunan ayakkabı fabrikası, 798 kişiye iş sağlamaktadır.
- All Win Shoes (Cambodia) Co Ltd: Kampong Speu eyaletinin Samrong Tong ilçesinde bir ayakkabı fabrikası kurarak 478 kişiyi istihdam etmektedir.
- Everich Outdoor Products (Cambodia) Co Ltd: Kong Pisey ilçesinde bir fabrika kurarak 798 kişiye iş imkânı sunmaktadır.
- Hestra (Cambodia) Co Ltd: Phnom Penh Kraliyet Grubu Özel Ekonomik Bölgesi'nde deri ve kumaş bazlı spor giyim ürünleri üreten bir fabrika kurarak 500 kişiyi istihdam etmektedir.

Kamboçya'nın GFT sektörü, büyük ölçüde ihracata dayalıdır ve başlıca pazarı ABD'dir. 2024 yılında, ABD'ye yapılan ihracat, toplam ihracatın yaklaşık %38'ini oluşturmuştur. Ancak, son dönemde ABD'nin uyguladığı yüksek gümrük tarifeleri, sektör üzerinde baskı oluşturmuştur. Örneğin, ABD yönetimi, Kamboçya'dan yapılan ihracata %49 oranında ek gümrük vergisi getirmiştir.

Sektör, büyük ölçüde yabancı yatırımlara dayanmaktadır ve birçok firma, ÇHC (sektördeki yatırımın yaklaşık %90'ını getirmiştir), Tayvan ve Güney Kore gibi ülkelerden gelen yatırımlarla faaliyet göstermektedir. Ayrıca, Kamboçya Hükümeti, 2021-2024 yılları için hazırladığı GFT Gelişim Stratejik Planı ile sektöre daha fazla yatırım çekmeyi ve sürdürülebilir kalkınmayı hedeflemektedir.

Sonuç olarak, Kamboçya'nın tekstil, ayakkabı ve seyahat ürünleri sektörü, güçlü ihracat performansı ve geniş istihdam kapasitesi ile ülke ekonomisinde önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, uluslararası

ticaret politikalarındaki değişiklikler ve gümrük tarifeleri gibi dış faktörler, sektörün geleceği üzerinde belirleyici olacaktır.

4.2.1 İlgili Oda/Birlik/Dernek/STKlar ve İletişim Bilgileri

Kamboçya'da GFT sektöründe faaliyet gösteren başlıca meslek kuruluşları ve sivil toplum örgütleri aşağıda iletişim bilgileriyle birlikte sunulmuştur:

- Kamboçya Tekstil, Konfeksiyon, Ayakkabı ve Seyahat Ürünleri Derneęi (TAFTAC): Kamboçya'daki GFT sektörünü temsil eden en kapsamlı ve etkili derneklerden biridir. Üyeleri arasında tekstil, ayakkabı ve seyahat ürünleri üreticileri, ihracatçılar ve tedarik zinciri paydaşları bulunmaktadır. Dernek, sektörel politika geliştirme, eğitim, sürdürülebilirlik ve sosyal uyum konularında aktif rol oynamaktadır. TAFTAC, aynı zamanda Avrupa Birliği'nin desteklediği "Responsible Business Hub" (RBH) projesinin ortaklarından biridir ve sektörel sürdürülebilirlik, çevresel etki değerlendirmeleri ve işçi hakları konularında rehberlik sağlamaktadır.

Adres: Royal Group Phnom Penh Special Economic Zone, Phum Trapeang Kul, Sangkat Kantouk, Khan Kamboul, Phnom Penh, Kamboçya

Telefon: +855 23 622 8888, Hotline (Khmer ve İngilizce): +855 88 8122 133

E-posta: info@taftac-cambodia.org

Web Sitesi: www.taftac-cambodia.org,

- Kamboçya Ticaret Odası (Cambodia Chamber of Commerce – CCC): Kamboçya Ticaret Odası, ülke genelindeki tüm sektörleri kapsayan en üst düzey iş dünyası temsil kuruluşudur. GFT sektörü dahil olmak üzere birçok sektördeki firmalar ve dernekler CCC'ye üyedir. CCC, üyelerine ticari danışmanlık, eğitim ve sektörel bağlantılar konusunda destek sağlamaktadır.

Adres: Bina No.7D, Russian Blvd, Sangkat Tek Laok 1, Khan Toul Kork, Phnom Penh, Kamboçya

Telefon: +855 23 880 795 / +855 17 566 678

E-posta: info@ccc.org.kh

Web Sitesi: www.ccc.org.kh

- EuroCham Kamboçya – Avrupa Kamboçya Ticaret Odası: Avrupa işletmeleri ile Kamboçya arasında ticari ilişkileri geliştirmeyi amaçlayan bir kuruluştur. GFT sektöründe faaliyet gösteren Avrupa menşeli firmalar için önemli bir platformdur. EuroCham, TAFTAC ile birlikte sektörel raporlar ve sürdürülebilirlik projeleri üzerinde iş birliği yapmaktadır.

Adres: #30 Preah Norodom Boulevard, 3rd floor BRED Bank Building, Khan Daun Penh, Sangkat Phsar Thmey 3, 12210 Phnom Penh, Cambodia

Tel: +855 023 964 141

Email: info@eurocham-cambodia.org

- CAMFEBA – Kamboçya İşverenler ve İş Dernekleri Federasyonu: CAMFEBA, işverenlerin haklarını savunan ve iş dünyası ile hükümet arasında köprü görevi gören bir federasyondur.

GFT sektöründeki işverenler için iş hukuku, toplu sözleşmeler ve sosyal güvenlik konularında destek sunmaktadır.

Adres: Business Development Center (BDC), 8th floor, OCIC Blvd, 12110 Phnom Penh, Cambodia

Tel: 023 23 0022 / 023 23 00 23 | Siem Reap: +855 85 777 501

Web Sitesi: www.camfeba.com

4.2.2 Varsa İthalatçı Firma Bilgisi Alınabilecek Açık Kaynaklar

Kamboçya’da GFT sektöründe faaliyet gösteren ithalatçı firmaların bulunabileceği doğrudan bir açık kaynak bulunmamaktadır. Bununla birlikte bazı açık kaynaklardan (ücretsiz erişilebilir platformlar) veri toplanması mümkündür:

- OTEXA (ABD Tekstil ve Konfeksiyon Ofisi) Ticaret Verileri: Bu platform, tekstil, konfeksiyon, ayakkabı, deri ve seyahat ürünlerine ilişkin ithalat ve ihracat verilerini sağlar. Bireysel ithalatçı firma listeleri olmasa da, hangi ülkeden hangi ürün gruplarında büyük ithalat yapıldığı incelenebilir. (Web sitesi: trade.gov/otexa-trade-data-page)
- Import Export Platform: Bu platform ücretsiz bir B2B platformudur. Tekstil ürünleri ve kumaş kategorilerinde üretici, tedarikçi ve ithalatçı firma listeleri sunar. (Web sitesi: mportexportplatform.com)
- New Cloth Market – Tekstil ve Giyim İthalatçıları Listesi: Global tekstil ve giyim ithalatçılarının listesine buradan ulaşabilmektedir. Web sitesinde firma isimleri ve iletişim bilgileri yer almaktadır. (Web sitesi: newclothmarketonline.com)

Bu kaynaklar üzerinden Kamboçya’da veya dünya genelinde tekstil, ayakkabı ve seyahat ürünleri sektöründe ithalat yapan firmaları bulabilmekte ve firma bilgilerine ulaşabilmektedir.

Firmalarımızın talebi etmesi halinde TAFTAC veya EuroCham Kamboçya gibi yerel dernekler de daha güncel ve yerel ithalatçı listelerini paylaşabilmektedir.

4.3 Sektörün İthalatında Zorunlu Belgeler

Kamboçya'da tekstil, ayakkabı ve seyahat ürünleri (GFT) sektöründe ithalat yaparken belirli belgelerin sunulması zorunludur. Bu belgeler, genel ithalat prosedürlerine ek olarak, sektörün özelliklerine göre değişiklik gösterebilir.

Gerekli Temel Belgeler: Gümrük İthalat Beyannamesi, Ticari Fatura, Paketleme Listesi, Taşıma Belgesi: Deniz yoluyla gelen ürünler için Konşimento, hava yoluyla gelenler için Hava Yolu Taşıma Belgesi, Sigorta Sertifikası, Menşe Şahadetnamesi, İthalat İzni veya Lisansı, Vergi Sertifikası ve Şirket Kayıt Belgesi.

Bu belgeler, Kamboçya Gümrük ve Eksiz Dairesi (GDCE) tarafından talep edilmektedir. Ayrıca, bazı ürünler için ek belgeler istenebilir.

Sektöre Özel Ek Belgeler: GFT sektörüne özgü olarak, bazı durumlarda aşağıdaki belgeler de istenebilir:

- CAMCONTROL Sertifikası: Ürünlerin kalite ve güvenlik standartlarına uygunluğunu gösterir.
- Ön İthalat Denetim Raporu: Özellikle kimyasal içerikli ürünler için gereklidir.

- Askeri yeşil veya çok kamuflajlı ürünler gibi özel renklerdeki tekstil ürünleri için ek izinler gerekebilir.

Kamboçya'da gümrük işlemleri, Tek İdari Belge (Single Administrative Document - SAD) sistemi üzerinden yürütülmektedir. Bu sistem, ithalat işlemlerini kolaylaştırmak amacıyla kullanılmaktadır.

Kamboçya, ticaretin kolaylaştırılması ve iş dünyasına daha iyi hizmet etme yönündeki hükümet çabalarının bir parçası olarak, "Kamboçya'ya mal ithal etmek veya ihracat yapmak isteyen tüccarlarla ilgili tüm yasal bilgiler için resmi kaynak" olarak 2015'in sonlarında Ulusal Ticaret Deposunu (NTR) kurmuştur.

Tüm belgelendirme yükümlülüklerine buradan (<https://www.cambodiantr.gov.kh/>) ulaşılabilir.

Belgelerin nasıl hazırlanacağına ilişkin bilgiye ise buradan (<https://www.cambodiantr.gov.kh/index.php?r=SearchProcedure/index>) ulaşılabilir.

Kamboçya'da ithalat prosedürleri zaman zaman değişiklik gösterebileceğinden, güncel bilgilere ulaşmak için bu internet sitesinin ziyaret edilmesi faydalı olacaktır.

4.4 Sektörde sevk öncesi inceleme zorunluluğu var mıdır? Varsa yetkilendirilmiş gözetim şirketleri hangileridir?

Kamboçya Krallığı'na ithal edilmek istenen mallar ve ilgili hizmetler (muaf mallar hariç);

- gönderinin değeri 4,000 ABD Doları (FOB) ya da daha fazla ise ve,
- daha düşük bir değere sahip kısmi mal sevkiyatlarını ve ilgili hizmetleri içeriyor, ancak tüm bu tür kısmi sevkiyatın toplam değeri 4,000 ABD Doları (FOB) ya da daha fazla ise sevk öncesi incelemeye tabiidir.

Aşağıdaki mallar ise Sevk Öncesi İncelemeden muafır:

- a) Değerli taşlar ve değerli metaller
- b) Sanat nesneleri
- c) Patlayıcılar ve piroteknik ürünler
- d) Mühimmat, silahlar, savaş aletleri
- e) Canlı hayvanlar
- f) Güncel gazeteler ve süreli yayınlar
- g) Ev eşyaları ve kişisel eşyalar
- h) Koli postası veya ticari numuneler
- i) Yabancı hükümetler veya uluslararası kuruluşlar tarafından vakıflar, hayır kurumları ve tanınmış insani yardım kuruluşlarına yönelik hediyeler
- j) Diplomatik ve konsolosluk misyonlarına ve Birleşmiş Milletler Teşkilatı'na bağlı kuruluşların kendi ihtiyaçları için verilen hediye ve malzemeler
- k) Ayni yardımlar
- l) Devlet emriyle devletin kullanımı için ithal edilen mallar
- m) Hurda metaller
- n) Sigaralar
- o) Geçici olarak kabul edilen eşya (dahilde işleme için geçici ithalat, ihracat)

Kamboçya'da sevk öncesi inceleme hizmeti sunan ve uluslararası alanda tanınan bazı bağımsız denetim şirketleri şunlardır:

- Bureau Veritas (<https://group.bureauveritas.com/>),
- TÜV Rheinland Cambodia (<https://www.tuv.com/cambodia/en/preshipment-inspection.html>)
- Quality Defender (<https://www.qualitydefender.com/showlist/pre-shipment-inspection-in-cambodia.html>)
- HQTS (<https://www.hqts.com/>)
- Tetra Inspection (<https://tetrainspection.com/pre-shipmentinspection/>)
- V-Trust (<https://www.v-trust.com/en/aboutus/v-trust-profile>)
- AIM Control Group (<https://aimcontrolgroup.com/en/search.html/>)
- Intertek (<https://www.intertek.com/>)
- Goodada Inspection (<https://inspection.goodada.com/en>)
- VIS (<https://vnvis.com/inspection-service-incambodia/>)

4.5 Sektördeki Önemli Fuarlar (milli katılım olup olmadığı) ve Tarihleri

Kamboçya'da tekstil, ayakkabı ve seyahat ürünleri (GFT) sektörüne yönelik 2025 yılında düzenlenecek önemli fuarlar ve zirveler şunlardır:

- Cambodia Global Textile Summit 2025, Tarih: 31 Mart – 1 Nisan 2025, Yer: Sofitel Phnom Penh Phokeethra, Phnom Penh
Organizatörler: TAFTAC, Better Factories Cambodia (BFC), GIZ, EuroCham Cambodia ve Skill Development Fund
Destekleyen Kurum: Çalışma ve Mesleki Eğitim Bakanlığı (MLVT)
Katılım Ücretleri: TAFTAC/EuroCham üyeleri için 130 USD, diğer katılımcılar için 200 USD
- CTG 2025 – Cambodia International Textile & Garment Industry Exhibition, Tarih: 13 – 16 Ağustos 2025, Yer: Diamond Island Convention & Exhibition Center, Phnom Penh
Organizatör: Chan Chao International Co., Ltd., TAFTAC

4.6 Sektör firmalarına hitap eden ve gerçekleştirilmesi planlanan ticaret heyetleri

Hali hazırda bu sektör çerçevesinde planlanan bir ticaret heyeti bulunmamaktadır.

4.7 Varsa Sektörde İhale Yayımlayan Kamu Kurumları ile İlgili Bilgiler

Kamboçya'da tekstil, ayakkabı ve seyahat ürünleri (GFT) sektörüne yönelik kamu ihaleleri düzenleyen çeşitli devlet kurumları bulunmaktadır. Bu ihaleler genellikle üniforma, iş kıyafeti, tekstil ürünleri ve aksesuarların tedarikine yönelik olup, farklı bakanlıklar ve kamu kuruluşları tarafından yayımlanmaktadır.

Ekonomi ve Maliye Bakanlığı (Ministry of Economy and Finance - MEF): Kamboçya'daki tüm kamu alımlarının merkezi otoritesidir. İhaleler genellikle MEF'nin resmi web sitesinde yayımlanır (mef.gov.kh). Ayrıca, her kamu kurumu bünyesinde bir Kamu Alımları Komitesi bulunmaktadır ve bu komiteler kendi ihalelerini yönetirler.

Çalışma ve Mesleki Eğitim Bakanlığı (Ministry of Labor and Vocational Training - MLVT): GFT sektöründeki iş gücü politikaları ve eğitim programları kapsamında tekstil ve iş kıyafeti alımları gerçekleştirebilir.

Savunma ve İçişleri Bakanlıkları: Askeri ve polis teşkilatları için üniforma ve koruyucu giysi alımları yaparlar.

Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı: Okul üniformaları ve spor kıyafetleri gibi tekstil ürünlerinin tedarikine yönelik ihaleler düzenleyebilir.

İhale bilgilerine ulaşılabilecek kaynaklar:

- Open Development Cambodia (ODC): Kamboçya'daki kamu alımları ve ihaleler hakkında genel bilgiler sunar. Web sitesi: opendevelopmentcambodia.net
- Global Tenders: Kamboçya'daki tekstil, giyim ve ayakkabı sektörüne yönelik güncel kamu ihalelerini listeler. Web sitesi: globaltenders.com
- Cambodia Tenders: Sektör bazında ihale duyurularını takip edebileceğiniz bir platformdur. Web sitesi: cambodiatenders.com
- Tendersinfo: Kamboçya'daki kamu ve özel sektör ihaleleri hakkında detaylı bilgiler sunar. Web sitesi: tendersinfo.com

4.8 Ülkenin, Ülkemiz ve Diğer Ülkelerle STA/Tercihli Ticaret Anlaşmaları Hakkında Bilgi

Kamboçya, 13 Ekim 2004 tarihinden bu yana DTÖ üyesidir. DTÖ'de, Asyalı Gelişmekte olan ülkeler, G-90 ve En Az Gelişmiş Ülkeler (EAGÜ) gruplarına dâhildir. Kamboçya, bir EAGÜ olup hem DTÖ Tarım Anlaşması hem de NAMA müzakereleri kapsamında tarife indirim yükümlülükleri bulunmamaktadır.

Kamboçya'nın hâlihazırda ÇHC ve Kore ile sırasıyla Ocak ve Aralık 2022'de yürürlüğe giren iki STA'sı bulunmaktadır. Ayrıca Kamboçya, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ile 8 Haziran 2023 tarihinde Kapsamlı Ekonomik Ortaklık Anlaşması (CEPA) imzalamış, Anlaşma 31 Ocak 2024'te yürürlüğe girmiştir. Kamboçya bunun haricinde, 2022'nin başlarında 15 Pasifik ülkesinden oluşan bölgesel bir ticaret paketi olan Bölgesel İşbirliği Ekonomik Ortaklığını (RCEP) yürürlüğe koymuştur. RCEP, 10 Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN) üyesi devlet (Brunei, Kamboçya, Endonezya, Laos, Malezya, Myanmar, Filipinler, Singapur, Tayland ve Vietnam) ve ÇHC, Japonya, Güney Kore, Yeni Zelanda ve Avustralya' dan oluşan 15 Asya-Pasifik ülkesini içermektedir.

4.9 Varsa Tercihli Tarifeden Yararlanmak İçin Gereken Belgeler

Ülkemiz ile Kamboçya arasında mevcut bir tercihli ticaret düzenlemesi bulunmamaktadır.

4.10 Sektörde Standartlar

Kamboçya Standartlar Enstitüsü: Sanayi, Bilim, Teknoloji ve Yenilik Bakanlığı (MISTI) altında kurulu Kamboçya Standartlar Enstitüsü (ISC), ürünler, mallar, malzemeler, hizmetler ve işlemler için Kamboçya standartlarının ve yönergelerinin hazırlanmasından ve yayınlanmasından sorumlu ulusal standartlar organıdır. Tüm ithal malların Kamboçya Endüstriyel Standardı ve Kalite ve Güvenlik Standardı ile uyumlu olması gerekmektedir.

ISC'nin laboratuvar analiz teknikleri için standartlar geliştirecek bir teknik ekibi yoktur. Genel olarak Kamboçya, uluslararası standartları ulusal standartlar veya teknik düzenlemeler olarak benimsemek için kılavuz olarak ISO/IEC kılavuzu 21-1 ve 2:2005'i kullanmaktadır.

ISC aynı zamanda IEC'nin ülke programının bir üyesi ve ASEAN Standartlar ve Kalite Danışma

Komitesi'nin (ACCSQ) bir üyesidir.

İnternet Sitesi: <https://isc.gov.kh/en>

Ulusal Standartlar Yasası için link:
https://res.cloudinary.com/dgvyfitu8/image/upload/v1672906954/Law_on_Standards_of_Cambodia_EN_dc742d3d6b.pdf

Ulusal Standartlar Konseyi (NSC): 2009 yılında kurulan Ulusal Standartlar Konseyi (NSC), ulusal standartların geliştirilmesinde koordinasyona öncülük eder; standartların hazırlanması, onaylanması, kabulü ve seçimi ile ilgili kriterler ve prosedürler hakkında ISC'ye tavsiyelerde bulunur; ve Kamboçya standartlarını geliştirmek, benimsemek, gözden geçirmek, revize etmek veya iptal etmek için ISC tarafından hazırlanan ve tavsiye edilen Kamboçya standartları önerilerini inceler ve onaylar. NSC'ye, Tarım, Orman ve Balıkçılık Bakanlığı da dahil olmak üzere ilgili teknik bakanlıklardan temsilciler ile Sanayi, Bilim, Teknoloji ve Yenilik Bakanı başkanlık eder; Sağlık Bakanlığı; ve Ticaret Bakanlığı. Genel olarak, NSC, her bir teknik bakanlık tarafından önerilen standartları denetleyen, düzenleyen, doğrulayan ve benimseyen veya onaylayan ulusal sekreterliktir.

4.11 Sektörde Etiketleme

Kamboçya'daki GFT sektöründe, ürün etiketleme gereklilikleri, hem ulusal düzenlemelere hem de uluslararası ticaret standartlarına uyum sağlamak amacıyla belirlenmiştir. Etiketleme, ürünlerin doğru şekilde tanımlanmasını ve tüketicilere gerekli bilgilerin sunulmasını sağlar. Aşağıda, sektördeki etiketleme gereklilikleri ile ilgili temel bilgiler bulunmaktadır:

1. Kamboçya Ulusal Etiketleme Gereklilikleri: Kamboçya'da tekstil ürünlerinin etiketlenmesi için belirli düzenlemeler bulunmakla birlikte, genellikle ürünün içerik ve kalitesine dair bilgilere vurgu yapılır. Ürün etiketlerinde yer alması gereken temel bilgiler şunlardır:

- Ürün Adı: Ürünün tam adı ve türü.
- Üretici Bilgisi: Üretici firma adı, adresi ve iletişim bilgileri.
- Ürün İçeriği: Tekstil ürünlerinde kumaş türü (örneğin, pamuk, polyester) ve bileşen oranları.
- Yıkama Talimatları: Ürünün nasıl temizlenmesi gerektiği (makineyle yıkama, elde yıkama, kuru temizleme, vb.).
- Ülke Bilgisi: Üretimin yapıldığı ülke bilgisi (Örneğin: "Made in Cambodia").
- Ürün Kodu/Seri Numarası: Ürünün tanımlayıcı numarası, genellikle izleme ve envanter yönetimi amacıyla kullanılır.

ASEAN ve Uluslararası Etiketleme Standartları: Kamboçya, ASEAN (Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği) üyesi bir ülke olarak, bölgesel ticaretin düzenlenmesi ve ürünlerin uygunluğu için bazı ortak etiketleme standartlarına uymaktadır. Ayrıca, Avrupa Birliği (AB) ve Amerika Birleşik Devletleri gibi büyük ticaret ortaklarıyla uyum sağlamak için uluslararası etiketleme standartları da uygulanır.

4.12 Sektörde Ambalajlama

Kamboçya'da ambalajlama, genellikle ürünlerin korunmasını sağlamak ve tüketiciye doğru şekilde sunulmasını temin etmek amacıyla yapılır. Ancak, bazı ambalaj gereklilikleri hem yerel hem de uluslararası ticaret için daha spesifik hale gelmiştir.

ASEAN ve Uluslararası Standartlar: ASEAN ülkeleri ve global pazarlara yönelik ambalajlama, genellikle belirli standartlara uygun olmalıdır. ASEAN bölgesindeki ticaretin kolaylaştırılması adına ortak ambalaj standartları bulunmakta ve bu standartlara uygunluk teşvik edilmektedir. Örneğin, çevreye duyarlı ve geri dönüştürülebilir ambalaj malzemeleri kullanımı giderek artmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği: ABD ve AB pazarlarına ürün ihraç eden Kamboçya firmalarının, ambalajlama gerekliliklerine uyması gerekebilir. Örneğin, AB'deki düzenlemelere göre ambalajların geri dönüşümü için belirli etiketlemeler yapılması gerekebilir.

4.13 Lojistik (nakliye süresi, en fazla tercih edilen taşıma modları, güzergahlar v.b.)

Kamboçya, Asya'da önemli bir üretim merkezi olmakla birlikte, lojistik altyapısı hala gelişim aşamasındadır.

Kamboçya'da lojistik için en fazla tercih edilen taşıma modları şunlardır:

Kamboçya'nın en önemli ve en yaygın kullanılan taşıma modu deniz yolu taşımacılığıdır.. Ülkedeki Sihanoukville Limanı, deniz taşımacılığı için ana liman olup, Kamboçya'nın dünya pazarlarına erişimini sağlayan başlıca limandır. Özellikle tekstil ve hazır giyim ürünleri gibi düşük hacimli, ancak yüksek değerli ürünler için deniz yolu tercih edilir. Sihanoukville Limanı Kamboçya'nın ana deniz limanı olup, ülkenin dış ticaretinin büyük kısmını taşır. Özellikle ÇHC, Tayland, Vietnam ve diğer ASEAN ülkelerine yapılan ihracat için ana güzergah olarak kullanılır. Phnom Penh'e ulaşmak için bazı ürünler Tonle Sap Nehri üzerinden taşınır, ancak bu genellikle daha düşük hacimli ve iç pazara yönelik ürünler için geçerlidir.

Kamboçya, kara taşımacılığı açısından gelişen bir altyapıya sahip olsa da, özellikle şehir içi ve ülke içi taşımacılık için yaygın olarak kullanılır. Genellikle ürünlerin daha hızlı teslimatını sağlamak için kısa mesafeli taşımacılıkla sınırlıdır. Phnom Penh – Sihanoukville karayolu güzergahı, deniz taşımacılığına ek olarak ürünlerin karayolu ile taşınmasını sağlar. Bunun yanında Phnom Penh – Ho Chi Minh (Vietnam) karayolu hattı, Kamboçya'nın Vietnam ile olan sınır ötesi ticareti için önemlidir. Kamboçya ile Tayland arasındaki kara yolu güzergahı, bu iki ülke arasındaki ticaret için kritik rol oynamaktadır.

Hava taşımacılığı, genellikle daha hızlı ve pahalıdır. Ancak, Kamboçya'nın Phnom Penh Uluslararası Havaalanı ve Sihanoukville Havaalanı, yüksek değerli ve acil ürünler için kullanılmaktadır. Tekstil ve moda ürünleri gibi, yüksek değerli ve hızlı teslimat gereken ürünler için hava yolu taşımacılığı tercih edilebilir. Phnom Penh Uluslararası Havaalanı: Ülkedeki en büyük havaalanı olup, ithalat ve ihracat için ana hava yolu taşımacılığı merkezi olarak kullanılır. Sihanoukville Havaalanı hava taşımacılığı için kullanılan bir diğer önemli noktadır, ancak daha çok iç hatlar ve kısa mesafeli taşımalara hizmet verir.

Kamboçya'da demir yolu taşımacılığı henüz tam anlamıyla gelişmemiştir. Ancak, komşu ülkelerle yapılan ticaretin artmasıyla birlikte demir yolu taşımacılığı gelişmeye başlamaktadır. Özellikle Kamboçya'nın Vietnam ve Tayland'a olan kara yoluyla bağlantılarını tamamlamak için demir yolu altyapısının geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Lojistik ve taşımacılık süreleri, seçilen taşıma moduna, güzergaha ve mevcut altyapı durumuna göre değişir.

Kamboçya'da lojistik sektöründe faaliyet gösteren bazı büyük lojistik şirketleri ve hizmet sağlayıcılar şunlardır:

- DB Schenker
- Kuehne + Nagel
- UPS

- DHL
- Bu şirketler, taşıma süresi ve maliyet açısından çeşitli seçenekler sunarak, müşterilerin ihtiyaçlarına göre uygun çözümler geliştirmektedir.

4.14 Dağıtım Kanalları

Kamboçya'daki ana kentsel merkezlerin perakende ortamındaki dramatik değişiklikler, tüketicilerin alışkanlıklarının da değiştiğini göstermektedir. Orta sınıfın güçlenmeye başlaması ve yüksek gelire sahip birey sayısındaki artış, perakende planlamasının ve perakende satış planlamasının şekillenmesine yardımcı olmaktadır.

Kamboçya'da 2023'ün ilk yarısında yeni perakende satış alanı tamamlamalarında bir yavaşlama görülmüştür. Yıl ortası itibarıyla, %6'luk bir artışı temsil eden 39.000 m2'nin üzerinde yeni perakende satış alanı eklenmiştir. Perakende sektöründe, 2023 yılı sonuna kadar tamamlanması planlanan yaklaşık 83.000 m2'lik projeler bulunuyordu ancak bu projelerin yaklaşık yüzde 50'sinin tamamlanması 2024 yılına ertelenmiştir. Bu projelerin açılmasındaki gecikmelerin altında yatan neden inşaat sürecinde yaşanan gecikmelerden ziyade pazarda koşullarıdır.

Diğer yandan, perakende satış alanlarındaki doluluk oranı 2022'deki %70 oranındaki doluluktan, 2023 yılında %66'ya inerek hafif bir düşüş eğilimi göstermiştir. Perakende sektörü alışveriş merkezleri, perakende podyumları ve sosyal alışveriş merkezleri için kira fiyatlarında %1'den %7'ye düşen oranlarla düşüş eğilimine tanık olunmuştur.

Tüketicinin ilgisini çekmek ve ziyaretçi sayısını artırmak için yeni perakende projeleri yenilikçi konseptleri benimsemekte ve sektör, gelişen tüketici tercihlerine hitap eden aktivite odaklı alanlara doğru gözle görülür bir eğilime tanık olmaktadır.

Büyük Mağazalar Genellikle orta ve yüksek gelirli yerel tüketiciler ile ülkede yaşayan yabancı nüfusu hedefleyen büyük ölçekli perakende işletmeleridir. Normalde ortalama piyasa fiyatlarında veya daha yüksek fiyatlarla geniş bir yelpazede modern ve yüksek kaliteli yerli ve ithal ürünler satmaktadırlar. Kamboçya'da bir Japon yatırımı olan Aeon ve yerli yatırım ile inşa edilen Chip Mong Alışveriş Merkezleri bu kategorinin başlıca oyuncularındır.

Punom Pen'de, küresel markaların ve çok uluslu perakende zincirlerinin mağazaları yer almaktadır. Bunlar, genellikle tekstil ve ayakkabı gibi ürünlerde geniş bir koleksiyon sunmaktadır. Örneğin: H&M, Zara, Mango, Nike, Skechers, Adidas. Bu tür mağazalar, genellikle daha yüksek kaliteli ve popüler markaların ürünlerini satarak, tüketicilerin tercihlerine hitap eder. Kamboçya'da uluslararası markaların mağaza açmaya başlaması oldukça yenidir.

Kamboçya'da, e-ticaret sektörü hızla büyümektedir ve bu kanal, özellikle genç nüfus arasında giderek daha popüler hale gelmektedir. E-ticaret platformları, tekstil, ayakkabı ve seyahat ürünleri gibi ürünlerin çevrimiçi satışını kolaylaştırmaktadır. Öne çıkan yerel e-ticaret siteleri hakkında aşağıda, ilgili konu başlığında daha detaylı bilgi sunulmuştur.

4.15 E-Ticaret (Sınır Ötesi E-Ticaret/E-İhracat)

Kamboçya'daki tekstil, ayakkabı ve seyahat ürünleri (GFT) sektöründeki e-ticaret platformları, hızla büyüyen bir pazarın parçasıdır. E-ticaret, özellikle genç tüketiciler arasında giderek daha popüler hale gelmektedir ve birçok yerel ve küresel platform, tekstil ve giyim ürünlerini online satışa sunmaktadır. Kamboçya'daki e-ticaret sektörü hızla büyümekte ve hem yerel hem de küresel platformlar, tekstil, ayakkabı ve seyahat ürünleri gibi GFT ürünlerinin satışında önemli bir rol oynamaktadır.

Kamboçya'daki e-ticaret platformlarının genel olarak sunduğu avantajlar kolay erişim ve kullanıcı dostu arayüzler, hızlı teslimat seçenekleri (özellikle büyük şehirlerde), güvenli ödeme yöntemleri (genellikle kredi kartı, banka havalesi ve nakit ödeme) olarak özetlenebilir.

4.15.1 Ülkedeki Pazaryerleri

Kamboçya'da önde gelen e-ticaret platformları/ Pazar yerleri aşağıda listelenmiştir:

Lazada Cambodia: Lazada, Güneydoğu Asya'da faaliyet gösteren büyük bir e-ticaret platformudur ve Kamboçya'da oldukça popülerdir. Burada tekstil, ayakkabı, seyahat ürünleri ve daha birçok kategoride geniş bir ürün yelpazesi bulunmaktadır.

Web Sitesi: www.lazada.com.kh

Shop168: Shop168, Kamboçya'nın yerel e-ticaret platformlarından biridir. Tekstil, ayakkabı ve seyahat ürünlerinin yanı sıra geniş bir tüketici elektroniği yelpazesi de sunmaktadır. Bu platform, daha çok Kamboçya içindeki alışverişler için kullanılır.

Web Sitesi: www.shop168.com.kh

Delishop: Delishop, Kamboçya'da daha çok moda, giyim, ayakkabı ve aksesuarlar kategorilerinde öne çıkan bir e-ticaret platformudur. Kullanıcılar, çevrimiçi olarak en yeni moda ürünlerine kolayca erişebilirler.

Web Sitesi: www.delishop.com.kh

eBay Cambodia: Global çapta tanınan bir e-ticaret platformu olan eBay, Kamboçya'da da faaliyet göstermektedir. Kamboçya'dan ve dünyadan satıcılar, ürünlerini eBay üzerinden satışa sunmaktadır.

Web Sitesi: www.ebay.com

Facebook Marketplace: Facebook, Kamboçya'daki birçok tüketici ve satıcı için bir alışveriş platformu işlevi görmektedir. Facebook Marketplace, kullanıcıların yerel ürünleri kolayca alıp satmalarına imkân tanır. Tekstil ve ayakkabı gibi GFT ürünlerinin satışı burada yaygındır.

Web Sitesi: Facebook uygulaması üzerinden erişilebilir.

Alibaba / AliExpress: Küresel e-ticaret devi Alibaba, Kamboçya'da da faaliyet göstermektedir. AliExpress, özellikle küçük işletmeler için ucuz ürün temin etmek isteyen kullanıcılar tarafından tercih edilmektedir. Bu platform, özellikle toptan tekstil, ayakkabı ve seyahat ürünleri ithalatçıların ilgisini çekmektedir.

Web Sitesi: www.aliexpress.com

Shopee Cambodia: Shopee, Güneydoğu Asya'da popüler bir diğer e-ticaret platformudur ve Kamboçya'da da büyük bir pazar payına sahiptir. Tekstil, ayakkabı ve seyahat ürünleri gibi ürünler geniş bir şekilde satılmaktadır.

Web Sitesi: www.shopee.com.kh

Cambodian Online Shop (COS): Kamboçya'nın yerel bir platformu olan Cambodian Online Shop (COS), tekstil ve giyim ürünleri satışı yapmaktadır. Ayrıca çeşitli seyahat ürünleri de burada mevcuttur.

Web Sitesi: www.cos.com.kh

4.15.2 Özel Günler, Bayramlar vb.

Hem Budist bayramları hem de kraliyete bağlı önemli günleri resmi olarak kutlayan Kamboçya, dünyanın en çok resmi tatil yapan ülkelerinden biridir. Resmi tatiller, her yılın başında belirlenmektedir. 2025 yılı için 17 resmi tatil bulunmaktadır.

Tarih	Resmi Tatil
1 Ocak 2025	Uluslararası Yeni Yıl Günü
7 Ocak 2025	Soykırımı Yenme Günü
8 Mart 2025	Uluslararası Kadınlar günü
14-16 Nisan 2025	Khmer Yeni Yılı
1 Mayıs 2025	İşçi Bayramı
11 Mayıs 2025	Visaka Bochea Günü
14 Mayıs 2025	Kralın Doğum Günü
15 Mayıs 2025	Kraliyet Hasat Töreni
18 Haziran 2025	Ana Kraliçenin Doğum Günü
21-23 Eylül 2025	Pchum Pen günü
24 Eylül 2025	Anayasa Günü
15 Ekim 2025	Kralın Babasını Anma Günü
29 Ekim 2025	Kralın Taç Giyme Günü
9 Kasım 2025	Bağımsızlık Günü
4-6 Kasım 2025	Su Festivali
9 Kasım 2025	Ulusal Bağımsızlık Günü
29 Aralık 2025	Ulusal Barış Günü

4.15.3 En Çok Kullanılan Sosyal Medya Platformları

Facebook Marketplace Kamboçya'da en çok kullanılan sosyal medya platformudur.

4.15.4 E-Ticaretteki Gümrük Vergileri ve Muafiyetleri

Kamboçya'da ithal edilen ürünler genel olarak %0 ila %35 arasında değişen gümrük vergilerine tabidir. Ayrıca, tüm ithalatlarda %10 oranında Katma Değer Vergisi (KDV) uygulanmaktadır. Bu vergiler e-ticaret için de geçerlidir.

Daha fazla bilgi ve güncel düzenlemeler için Kamboçya Gümrük ve Tüketim Genel Müdürlüğü'nün resmi web sitesi ziyareti kontrol edilmelidir.

4.15.5 E-Ticarete Yönelik Düzenlemeler

Kamboçya'da e-ticaret faaliyetleri yürüten bireyler ve işletmeler, ilgili yetkililerden e-ticaret lisansı veya elektronik ticaret sertifikası almak zorundadır. Bu lisans ve sertifikalar, e-ticaret platform hizmetleri, çevrimiçi pazarlama hizmetleri ve benzeri faaliyetleri kapsar.

Daha fazla bilgi ve güncel düzenlemeler için Kamboçya Gümrük ve Tüketim Genel Müdürlüğü'nün resmi web sitesi ziyareti kontrol edilmelidir.

4.15.6 E-Ticarete Yönelik Lojistik Hizmetleri (Hızlı kargo ve sipariş karşılama hizmetleri (fulfillment) sunan firmalar v.b.)

Yukarıda belirtilen lojistik firmaları kullanılabilmektedir.

4.15.7 Tanıtım ve Pazarlama

Kamboçya'ya GFT sektöründe ihracat yapmak isteyen Türk firmaları için tanıtım ve pazarlama konusunda fuarlara katılım, güvenilir bir yerel distribütör veya satış temsilcisi bulmak gibi hususlar önemlidir. Bunun yanında, Kamboçya pazarında fiyat duyarlılığı yüksek olduğu için rekabetçi fiyatlarla piyasa giriş ve dayanıklılık önemli olacaktır.

4.15.8 Sektörde Tüketici /Alıcı Tercihleri ve Son Trendler

Kamboçya hâlâ en az gelişmiş ülke statüsünde bir ülkedir ve bu nedenle düşük gelir grubu geniştir. Tüketiciler, fiyat-performans oranı yüksek, dayanıklı ve kullanışlı ürünleri tercih etmektedir. Kamboçya nüfusunun büyük bölümü 35 yaş altıdır. Bu yaş grubunun moda trendlerine duyarlılığı artış göstermektedir. Bu çerçevede, Kamboçya'da başta Güney Kore ve Japonya moda trendleri olmak üzere, uluslararası trendler takip edilme, batı modasından esinlenen ayakkabı ve çanta stilleri rağbet görmektedir.

4.15.9 Sektörde Vergiler (gümrük vergisi, katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, ilave gümrük vergisi, anti damping vergisi v.b.)

Kamboçya Ticaret Bakanlığı'nın kurduğu <https://www.cambodiantr.gov.kh/> internet sitesinden, HS Kodu girilerek uygulanan vergilere bakılabilmektedir. Kamboçya tüm ürünlere %10 KDV uygulamaktadır. Bunun haricinde Kamboçya tarafından uygulanan bir ticaret politikası önlemi bulunmamaktadır.

4.15.10 Varsa Sektöre Yönelik ve Genel Tarife Dışı Engeller

Sektörde Kamboçya'nın uyguladığı bir tarife dışı engel bulunmamaktadır.

5. Sektörde İhracatçılarımızı Bekleyen Fırsatlar (Örnek: artan talep, e-ticaretin yaygınlaşması, ülkemizle yapılan Serbest Ticaret Anlaşması v.b.)

Kamboçya, büyük ölçüde iplik, kumaş, aksesuar, deri ve tekstil makineleri gibi girdileri ithal etmektedir. Türkiye'nin güçlü olduğu örme kumaş, denim, teknik tekstiller, örme olmayan kumaş, deri ve aksesuarlar gibi ürünlerde ihracat potansiyeli yüksektir.

ABD ve AB merkezli markalar, ÇHC'den uzaklaşma amacıyla "China+1" stratejisi kapsamında Kamboçya'ya yönelerek bu sektörde yatırım yapmışlardır. Türk ihracatçılar, bu firmaların Kamboçya'daki üretim üslerine direkt tedarikçi olabilir.

Kamboçya, AB ve İngiltere ile EBA (Everything But Arms) çerçevesinde sıfır gümrüklü ihracat avantajına sahiptir. Türk menşeli hammadde veya ara mamuller Kamboçya'da işlenip bu pazarlara vergi avantajıyla yeniden ihraç edilebilir.

Orta sınıf yavaş yavaş da olsa bir büyüme eğilimi göstermekte, böylece Kamboçya’da yerli tüketim artmaktadır. Kaliteli ama uygun fiyatlı Türk markaları için perakende pazarı da bir fırsattır.

Bir yatırım fırsatı olarak, Türk firmalarının Kamboçya’daki düşük işçilik maliyetinden yararlanarak ortak yatırım ya da üretim anlaşmaları ile bölgeye girmesi ve Kamboçya’nın bölgesel ticaret anlaşmalarından yararlanarak, bölgeye vergisiz ihracat gerçekleştirmesi mümkündür. Kamboçya’nın Güneydoğu Asya’daki stratejik konumu sayesinde, Kamboçya başta ASEAN bölgesine giriş noktası olarak kullanılabilecektir.

6. GFT Sektöründe İhracatın Artırılması için Firmalara Öneriler

Kamboçya’da güçlü yerel bağlantıları olan bir dağıtıcıyla çalışmak, pazara giriş sürecini kolaylaştıracaktır. Bu çerçevede, TAFTAC gibi sektörel birliklerle temas kurulmasında fayda görülmektedir.

Kamboçya zayıf bir orta sınıfa sahiptir. Bu çerçevede, düşük gelir grubuna hitap edecek ürünler ile çok yüksek gelir grubuna hitap edecek ürünlerde ihracat potansiyelinin daha yüksek olduğu değerlendirilmektedir.

Özellikle CTG 2025 ve Cambodia Global Textile Summit gibi fuarlar, yerel bağlantılar kurmak ve ürün tanıtımı için fırsatsunmaktadır ve firmalarımızın bu fuarlara katılımı önerilir.

7. Belirtilmesinde Fayda Görülen Diğer Hususlar

ABD, 2 Nisan 2025 tarihinde ilan ettiği ek gümrük vergileriyle, daha geniş politika gündeminin bir parçası olarak, ticaret açığına dayalı yeni ek gümrük vergileri hesaplayarak, ABD'ye karşı ticaret fazlası olan ülkeleri hedef almıştır. ABD'nin beyanlarına göre, ABD'nin Kamboçya ile olan genel ticaret açığı 2020 ile 2024 arasında iki katına çıkmıştır (6,5 milyar ABD dolarından 13 milyar ABD dolarına) ve Kamboçya şu anda ABD pazarına göre en büyük fazlaya sahip 18. pazardır.

Kamboçya'nın GFT sektörü, büyük ölçüde ihracata dayalıdır ve başlıca pazarı Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'dir. 2024 yılında, ABD'ye yapılan ihracat, toplam ihracatın yaklaşık %38'ini oluşturmuştur. Bu nedenle, son dönemde ABD tarafından ilan edilen ve 9 Nisan 2025 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanacağı ifade edilen ek gümrük tarifeleri, Kamboçya açısından özellikle bu sektör üzerinde baskı oluşturmuştur.

Sektör, büyük ölçüde yabancı yatırımlara dayanmaktadır ve birçok firma, ÇHC (sektördeki yatırımın yaklaşık %90'ını getirmiştir), Tayvan ve Güney Kore gibi ülkelerden gelen yatırımlarla faaliyet göstermektedir.

GFT sektörü, son yirmi yılda Kamboçya'nın ekonomik başarılarına önemli katkılarda bulunmuştur. Siyasi istikrar, rekabetçi ücret ve üretim maliyetleri, tercihli ticaret erişimi ve elverişli yatırım ortamı, bu sektörün gelişmesine destek olmuştur. GFT sektörü, ülkenin ekonomik büyümesinde önemli bir faktördür. Kamboçya’da bu sektörde faaliyet gösteren fabrika ve işletmelerin sayısı artmaya devam etmiştir. 2020-2024 döneminde, GFT üreticisi firmalarının toplam sayısı 2020 yılındaki 1.192 sayısından 2024'te 1.555 firma sayısına ulaşmıştır.

Sektör, 2024 yılında 918.000'den fazla işçiye istihdam yaratırken, 17 milyon civarında bir nüfusa sahip olan Kamboçya’da dolaylı olarak da 2,5 ila 3 milyon arası kişiye fayda sağladığı tahmin edilmektedir. Kadın işçiler, 2024 yılında sektördeki tüm çalışanların %75,6'sını oluşturmuştur.

Sonuç olarak, Kamboçya'nın GFT sektörü, güçlü ihracat performansı ve geniş istihdam kapasitesi ile ülke ekonomisinde önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, uluslararası ticaret politikalarındaki değişiklikler ve gümrük tarifeleri gibi dış faktörler, sektörün geleceği üzerinde belirleyici olacaktır.

GFT sektöründe, Kamboçya yalnızca seyahat ürünleri başlığında ABD'nin GSP rejiminin sağladığı tercihli tarife avantajından yararlanmaktaydı. ABD, tekstil ve ayakkabı başlıkları için Kamboçya'ya MFN oranlarında vergi uyguluyordu. Kamboçya'ya uygulanan gümrük vergisi, ABD'nin Kamboçya'ya uyguladığı önceden var olan gümrük vergilerine ek olarak 9 Nisan'dan itibaren %49'dur.

Kamboçya'nın GFT sektörünün ABD'ye olan ihracat bağımlılığı, diğer önemli GFT ihracatçılarına kıyasla kayda değer derecede daha yüksektir ki bu da onu tarife değişikliklerine ve ticaret politikası değişimlerine karşı daha savunmasız hale getirmektedir. Kamboçya'nın ihracatının %38'inin (4 milyar ABD doları) ABD'ye yönelik olduğu dikkate alındığında, Kamboçya'nın Bangladeş (%15) ve ÇHC'ye (%21) kıyasla çok daha yüksek bir bağımlılık gösterdiğini, ancak Endonezya (%44) ve Pakistan (%31) ile bağımlılığının kıyaslanabileceği değerlendirilmektedir.

ABD önlemlerinin açıklanmasının üzerinden henüz çok kısa bir zaman geçmiştir ve Kamboçya hükümetinin bir yandan ABD ile görüşerek önlemi bertaraf etme çabası devam ederken, bir yandan da önlemin olumsuz etkilerini azaltma yönünde politika geliştirme çabaları da başlamıştır. Bununla birlikte ilk aşamada, önlemin olumlu ve olumsuz etkileri ile ilgili yapılabilecek analiz şu şekildedir:

Önlemlerle birlikte Kamboçya'nın ABD pazarındaki rekabetçiliğini kaybetmesi veya bu rekabetçiliğinin zayıflaması sipariş kaybına yol açabilecektir. Bu çerçevede Kamboçya'nın ihracat kaybı ile karşılaşma riski yüksek görünmektedir. ABD'ye yönelik siparişlerin düşmesiyle fabrikalarda istihdam edilen işçilerin azalması ve hatta fabrika kapatılması gibi riskler de mevcuttur. Bunun yanında Vietnam, Bangladeş ve Pakistan gibi GFT sektöründe rekabetçi ülkelerin Kamboçya ile rekabetteki dezavantajlarının azalması bu ülkelerin Kamboçya'dan pazar kapmasına da yol açabilecektir.

Diğer yandan, Kamboçya'nın hâlihazırda bu sektörde yetişmiş bir iş gücüne sahip olması, üretim maliyetlerinin bölge ülkeleriyle kıyaslandığında hala düşük olması, yatırım teşvikleri ile üreticilere vergi muafiyetleri, yatırım kolaylıkları ve ihracat teşvikleri sağlaması Kamboçya'ya hala bir rekabet avantajı sağlamaktadır. Bu faktörler Kamboçya'nın bu sektördeki yatırımı koruma ve ihracatını belli bir düzeyde tutmasına destek olma potansiyeline sahiptir.

Diğer yandan enerji fiyatlarının yüksekliği (ki bu taşımacılık fiyatlarını da etkilemektedir), son dönemde asgari ücrete (özellikle de tekstil sektöründe çalışan işçilerin asgari ücretlerine) getirilen zamlar, GFT ihracatında ABD pazarına olan bağımlılık, üretilen ürünlerin büyük kısmının katma değeri düşük ürünler olması, kumaş ve aksesuar gibi girdilerin büyük bölümünün ithal ediliyor olması ve Kamboçya'da üreten yapan firmaların ağırlıklı olarak fason üretim yapıyor olması (markalaşmanın olmaması) Kamboçya'yı önlemlere karşı zayıf kılacak unsurlardır.

Önlemlerden sonra Kamboçya için bir risk unsuru olarak tartışılan pazar çeşitlendirmesi hususuna odaklanılması için bir fırsat doğmuştur. Kamboçya'nın ABD dışında, Avrupa Birliği (AB), Japonya, Kore gibi diğer pazarlara yönelmesi mümkündür. Kamboçya, RCEP gibi bölgesel anlaşmalarla Asya-Pasifik'teki diğer ülkelere ihracatın artırılması için adımlar atabilir. Ayrıca, sürdürülebilir ve sertifikalı üretime yönelim sağlanarak üretilen ürünlerin katma değeri artırılabilir, AB'ye ihracat kolaylaşabilir.

8. Genel Değerlendirme

Kamboçya'nın GFT sektörüne ihracat yapmak isteyen firmalar için daha fazla potansiyel taşıyan ürün grupları özellikle şu üç alanda öne çıkmaktadır:

Orta ve Yüksek Katma Değerli Ayakkabılar: Kamboçya düşük maliyetli spor ayakkabı ve sandalet üretiminde güçlüdür fakat tasarım odaklı, ergonomik ve kaliteli materyallerle üretilmiş ayakkabılarda yerli üretim sınırlıdır. Özellikle şehirli orta sınıfa ve turistlere hitap eden ayakkabılarda ithalat potansiyeli yüksektir.

Seyahat Ürünleri (Valiz, Sırt Çantası, Fonksiyonel Çantalar): Kamboçya, bu ürünlerin montajında önemli bir üretim merkezi ama fonksiyonel inovasyon içeren ürünlerde (örneğin anti-hırsız çantalar, akıllı valizler) talebi ithalatla karşılamaktadır. Bu ürün grubunda da ihracat potansiyelimiz yüksek görünmektedir.

Teknik Tekstiller ve Sürdürülebilir Kumaşlar: Kamboçya'nın tekstil üretimi genelde klasik pamuk ve polyester kumaşlara dayalıdır ve çok kısıtlıdır. Mevcut trendlere bakıldığında organik, geri dönüştürülmüş, anti bakteriyel veya su itici özellikli teknik kumaşlara ilginin arttığı görülmektedir. Özellikle ihracat yapan üreticiler, bu tür kumaşları dışarıdan temin etmek durumundadır. Bu çerçevede burada da güçlü bir ihracat potansiyelimiz bulunmaktadır.

Diğer yandan, temel giyim ürünlerinde, (tişörtler, sweatler vb.) yerli üretim ve ÇHC'den gelen ithalat çok güçlü olduğu için bu segmentte rekabetin zor olduğu değerlendirilmektedir.

9. Yararlı Adresler

Ticari Kurumlar ve Devlet Daireleri

- Kamboçya Ticaret Bakanlığı (Ministry of Commerce (MoC))
Web: www.moc.gov.kh
İthalat/ihracat ruhsatları, ticaret politikaları, gümrük tarifeleri hakkında bilgi sağlar.
- Kamboçya Gümrük Vergileri ve Tüketim Genel Müdürlüğü (General Department of Customs and Excise)
Web: www.customs.gov.kh
Gümrük işlemleri ve tarife bilgileri burada yer alır.
- Kamboçya Sanayi, Bilim, Teknoloji ve Inovasyon Bakanlığı (Ministry of Industry, Science, Technology & Innovation (MISTI))
Web: www.misti.gov.kh
Sanayi yatırımları, üretim izinleri ve teknolojik gelişmeler hakkında bilgiler sunar.

Sektörel Birlikler ve Dernekler

- Kamboçya Tekstil, Konfeksiyon, Ayakkabı ve Seyahat Ürünleri Birliği (Textile, Apparel, Footwear & Travel Goods Association in Cambodia – (TAFTAC))
Web: www.taftac.org
Sektördeki en etkili dernektir; üyelerle bağlantı, fuarlar, mevzuat ve sektörel veri sağlar.
- GMAC – Garment Manufacturers Association in Cambodia
Web: www.gmac-cambodia.org
Kamboçya'daki tekstil ve hazır giyim üreticilerini temsil eder, iş eşleştirme için faydalıdır.

Ticaret Odaları ve Uluslararası Kuruluşlar

- EuroCham Cambodia
Web: www.eurocham-cambodia.org
Avrupa iş çevreleriyle temas kurmak, sektörel raporlara erişmek ve etkinliklere katılmak için yararlıdır.
- Better Factories Cambodia (ILO & IFC inisiyatifi)
Web: www.betterfactories.org
Sürdürülebilir üretim yapan Kamboçyalı fabrikalar hakkında şeffaf bilgi sağlar.
- Cambodia Chamber of Commerce (CCC)
Web: www.ccc.org.kh
Resmî iş ağı ve ticaret sicili, yatırımcı rehberleri burada bulunabilir.

10. Kaynakça

1. TAFTAC – Textile, Apparel, Footwear & Travel Goods Association in Cambodia. (2025). Kurumsal web sitesi. Erişim adresi: <https://www.taftac.org>
2. Better Factories Cambodia (ILO & IFC). (2025). Program web sitesi ve yıllık raporlar. Erişim adresi: <https://betterfactories.org>
3. EuroCham Cambodia. (2025). Sektörel raporlar ve yatırım rehberleri. Erişim adresi: <https://www.eurocham-cambodia.org>
4. Ministry of Commerce, Cambodia (MOC). (2025). Resmî web sitesi ve ticaret mevzuatı. Erişim adresi: <http://www.moc.gov.kh>
5. General Department of Customs and Excise of Cambodia (GDCE). (2025). İthalat/ihracat düzenlemeleri ve tarifeler. Erişim adresi: <http://www.customs.gov.kh>
6. World Bank. (2025). Cambodia Country Overview. Erişim adresi: <https://www.worldbank.org/en/country/cambodia>
7. United Nations Comtrade Database. (2025). Uluslararası ticaret verileri. Erişim adresi: <https://comtrade.un.org>
8. International Trade Centre (ITC). (2025). TradeMap ve Market Access Map verileri. Erişim adresi: <https://www.trademap.org>
9. ASEAN Secretariat. (2025). Serbest Ticaret Anlaşmaları ve ekonomik entegrasyon belgeleri. Erişim adresi: <https://asean.org>
10. Chan Chao International Co., Ltd. (2025). CTG & CITATEX fuar organizatörü web sitesi. Erişim adresi: <https://www.chanchao.com.tw>
11. Cambodia Global Textile Summit 2025. (2025). Etkinlik broşürü ve destekleyici kurum belgeleri.
13. Grand Twins International Ltd., Sabrina Garment MFG, QMI Industrial. (2025). Kurumsal web siteleri ve ürün katalogları.
14. Fitch Solutions, Statista, Mordor Intelligence. (2024–2025). Pazar araştırma verileri ve ön izleme raporları.

15. Trade Map – International Trade Centre (ITC). (2025). Küresel ihracat ve ithalat verileri. Erişim adresi: <https://www.trademap.org>

16. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2025). Dış ticaret istatistikleri ve sektörel veri setleri. Erişim adresi: <https://www.tuik.gov.tr>